

Finansdepartementet

Oslo 19. mars 2020

Innspill til Finanstilsynets høring om forslag til endringer i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften

Det vises til høringsbrev fra Finansdepartementet av 17.12.2019 om forslag til endringer i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften utarbeidet av Finanstilsynet. Høringsfristen utløper 23.03.2020.

Norsk Øko-Forum (NØF) organiserer nærmere tusen medlemmer fra bl.a. Skatteetaten, Politi- og påtalemyndighet, Tolletaten, NAV, Arbeidstilsynet og ansatte i antihvitvaskingsenheter innen bank og forsikring. Våre medlemmer arbeider i førstelinje med avdekking og oppfølging av økonomisk kriminalitet, og har bred praktisk erfaring på området.

NØF støtter i all hovedsak Finanstilsynets vurderinger, men har enkelte bemerkninger som beskrevet under:

Punkt 8 Klientkonto

Hvitvaskingsforskriften § 4-8 fastsetter at banker og kredittforetak som tilbyr klientkontoer skal anse kundens underliggende klienter som reelle rettighetshavere til midlene. Bakgrunnen for dette, er at transaksjoner via klientkonti er en velegnet metode for å hvitvaske penger. Finanstilsynet foreslår et unntak for advokaters klientkontoer for å ivareta advokaters taushetsplikt.

Etter NØFs oppfatning, strider dette mot intensjonen i hvitvaskingsloven. Dersom advokater fritas fra plikt til å opplyse om reelle rettighetshavere av klientmidler, opprettes et smutthull i loven som er egnet til å gjøre det mer attraktivt for kriminelle å benytte seg av advokathjelp i hvitvaskingsøyemed.

Foreningen anerkjenner at fortroligheten mellom klient og advokat er sentral i vår rettsorden og at et kundeforhold med en advokat i seg selv er taushetsbelagt. Nå er det imidlertid slik at bankene i praksis har tilgang til informasjon på transaksjonsnivå om hvem som har innbetalt penger til advokatens klientkonto og hvem som senere er mottakere av utbetalinger fra klientkonto. Bankene er i en særstilling når det gjelder besittelse av slik informasjon. Eksempelvis har NAV full taushetsplikt når det gjelder hvem som er stønadsmottakere, men bankene besitter likevel informasjon på transaksjonsnivå om hvilke kunder som er stønadsmottakere og til og med hvilken type stønad det gjelder. Ettersom informasjonen i hovedsak eksisterer i bankens systemer, blir taushetspliktargumentet mer en formalitet enn en realitet.

I enkelte tilfeller vil det være vanskelig, og noen ganger umulig, for banken å identifisere reelle rettighetshavere av klientmidler. Eksempelvis der det foretas betalinger til og fra klientkonto via betalingsformidler, via annen advokats klientkonto eller ved enkelte inn- og utbetalinger til og fra utlandet. Slike transaksjoner representerer en høy iboende risiko for hvitvasking, og da er det desto viktigere at advokater har opplysningsplikt overfor bankene om hvem reelle rettighetshavere av

midlene på klientkonto er. For øvrig er det viktig å presisere at det kun er reelle rettighetshavere det ønskes innsyn i, ikke hvilke råd advokaten gir til sine klienter og som har krav på fortrolighet.

Sammenholdt med formålet med hvitvaskingsloven – som er å forbygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering – er det etter en samlet vurdering vår mening at bankene fortsatt skal anse advokatenes underliggende klienter som reelle rettighetshavere av midler på klientkonti og at dette *ikke* skal omfattes av taushetsplikt.

Punkt 16 Lagring av personopplysninger

Finanstilsynet foreslår at rapporteringspliktige skal lagre informasjon i 10 år om kunder og enkelttransaksjoner som har vært vurdert til høy risiko og derfor underlagt forsterkede kundetiltak, men at opplysninger skal slettes etter 5 år for andre kunder og transaksjoner. Dette kan for mange rapporteringspliktige bli krevende å operasjonalisere i praksis, fordi slike data ofte ligger samlet lagret og backet opp. Foreningen foreslår derfor at Departementet kommer opp med en løsning som er både praktisk og juridisk gjennomførbar for de rapporteringspliktige.

Punkt 19 Utmåling av overtredelsesgebyr

Med ny hvitvaskingslov av 2018 ble det innført hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på en rekke av lovens bestemmelser, jf. hvitvaskingsloven §49. Overtredelsesgebyr kan ilegges på bakgrunn av en konkret vurdering. Øvre grense for overtredelsesgebyr er, kort oppsummert, satt til å være:

1. inntil MNOK 44, eller
2. det dobbelte av vinningen der denne kan beregnes, eller
3. 10% av omsetningen for siste års regnskap dersom dette er høyere enn de andre alternativene

Foreningen mener at slik utmåling av gebyret ikke er egnet til å gi riktige incitamenter. For det første alternativet, er MNOK 44 et lavt beløp for store rapporteringspliktige foretak. Dette alternativet vil derfor ikke være aktuelt å ilegge disse foretakene. Det kan imidlertid være svært krevende å beregne hvor stor «vinningen» av mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsregelverket har vært. Dette vil i stor grad bli en vurderingsøvelse som er egnet til å være omtvistet. Da vil det tredje alternativet, 10 % av omsetningen, antakelig være det enkleste å beregne. La oss eksempelvis si et selskap har MNOK 800 i omsetning ved å være compliant og MNOK 1.000 i omsetning ved ikke å være compliant. Da tjener foretaket likevel MNOK 900 etter overtredelsesgebyr ($\text{MNOK } 1,000 - 10\% = \text{MNOK } 900$) ved å være ikke-compliant. Dette gir feil incitamenter.

NØF mener på denne bakgrunn at man bør se nærmere på en modell som i større grad motiverer til etterlevelse av hvitvaskingsloven og at innretningen av gebyret bør settes betydelig høyere, særlig ved grove overtredelser. Foreningen støtter for øvrig Finanstilsynets forslag om definisjon av «omsetning». Foreningen anbefaler også at det utarbeides retningslinjer for hvordan «vinning» (jf. alternativ 2) skal defineres og beregnes.

Tilleggs kommentarer ikke omtalt i høringsbrevet

Da ny hvvl. trådte i kraft i 2018 ble også norske politisk eksponerte personer (PEPs) inntatt som gjenstand for forsterkede kundetiltak. De rapporteringspliktige strever imidlertid med å identifisere og verifisere hvem som er PEPs. Dette er naturligvis mest utfordrende når det gjelder utenlandske PEPs, men det er også krevende når det gjelder norske PEPs.

Hvitvaskingsloven spesifiserer hva som defineres som PEPs, og Finanstilsynet har i sin veileder til loven definert dette helt konkret. Nærstående av PEPs defineres også som PEPs, og det er spesielt krevende for de rapporteringspliktige å identifisere disse. Man må i stor grad forholde seg til det

kunden selv opplyser og man har ingen mulighet til å verifisere denne informasjonen fra en pålitelig kilde.

Når kravet likevel er der, mener foreningen at en norsk offentlig myndighet, f.eks. Finanstilsynet selv, må være ansvarlig for å administrere og oppdatere en liste over PEPs og deres nærstående, slik at de rapporteringspliktige ikke må bruke tid på å finne ut av dette selv. Selv de største rapporteringspliktige virksomhetene har ikke kompetanse eller mulighet til å finne ut av dette.

En slik liste vil kunne være egnet til å være i konflikt med personopplysningsloven hvis den er lett offentlig tilgjengelig, men på en eller annen måte må de rapporteringspliktige få denne oversikten. I tillegg må de vite *når* personene ble en PEP og ikke minst når de ikke lenger er definert som PEP. Tilsynet krever iflg. sin veileder at man skal opprettholde forsterkede kundetiltak ett år etter at PEP-status er opphevet. Hvordan skal man kunne forvente at de rapporteringspliktige skal klare å etterleve dette i praksis?

Etter foreningens mening bør det forskriftsfestes hvilken etat som er ansvarlig for å ajourholde en nasjonal PEP-liste og hvordan denne skal tilgjengeliggjøres for de rapporteringspliktige.

På vegne av sentralstyret

(elektronisk signatur)

Inger A. E. Coll
Leder
Norsk Øko-Forum